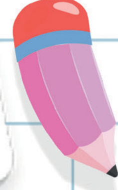

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

COĞRAFYA 9

Ünite

BEŞERÎ SİSTEMLER

Konu

- Yerleşme Coğrafyası
- Türkiye'de Yerleşmeler

OGM MATERYAL

https://ogmmateryal.eba.gov.tr

7. SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca “Hatırlıyor muyum?” bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1	Yerleşme; insanların barındıkları, ekonomik ve sosyal faaliyetlerini sürdürdükleri yerleri ifade eder. İnsanlar, tarih boyunca sürdürdükleri faaliyetlere ve doğal çevreye bağlı çeşitli yerleşmeler kurmuştur. Bu yerleşmeler zaman içindeki gelişmelere bağlı olarak değişime uğramıştır.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
2	İnsanların ilk dönemlerdeki yerleşim alanı seçimlerinde yerleşme alanına ait bazı özellikler etkili olmuştur. Bu özellikler şunlardır: Su kaynaklarının varlığı, korunaklı olması, barınak ve alet yapımı için kullanılacak malzemenin bulunması, av hayvanlarının varlığı, tohum ve meyve bolluğu, iklim şartlarının elverişli olması ve verimli tarım arazisinin bulunmasıdır.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
3	Sanayi Devrimi ile birlikte şehirlerin sayısı artmış ve şehirler büyümüştür. Sanayileşme süreci, yerleşme yeri seçiminde doğal faktörlerin etkisini azaltarak beşerî ve ekonomik faktörleri ön plana çıkarmıştır. Şehirlerde iş imkânlarının artması ve daha iyi hayat koşullarının sunulması, kırsal kesimlerden şehirlere doğru göçleri artırmıştır.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
4	Yerleşmeyi Etkileyen Doğal Faktörler: İklim, su kaynakları, yer şekilleri, toprak yapısı, bitki örtüsü, kara ve denizlerin dağılışı Yerleşmeyi Etkileyen Beşerî Faktörler: Ekonomik faaliyetler, ulaşım olanakları, göçler, bilim ve teknolojideki gelişmeler	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
5	Doğal ve beşerî şartların etkileşimi sonucunda yeryüzünde farklı yerleşme dokuları ve tipleri ortaya çıkmıştır. İklim özellikleri, yüzey şekilleri, su kaynakları, toprak özellikleri, bitki örtüsü gibi doğal faktörlerin yanında; ekonomik faaliyetler, ulaşım koşulları gibi beşerî faktörler yerleşme dokularının ve tiplerinin farklılaşmasında etkili olmuştur.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
6	Yerleşme özellikleri zaman içinde değişime uğrayabilir. Doğal koşulların etkisiyle kurulan küçük yerleşme alanları; ulaşım, sanayi, madencilik, turizm gibi faaliyetlerin bir veya birkaçının etkisiyle büyüme gösterebilir. Doğal koşulların yerleşmeye etkisi, ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre de değişir.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐
7	Toplu yerleşmelerde meskenler birbirine bitişik ya da çok yakındır ve sokaklar dardır. Toplu yerleşmeler Türkiye'de İç Anadolu, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun kırsal kesimlerinde görülür. Dağınık yerleşmelerde birbirinden uzak meskenler patika yollarla birbirine bağlanmıştır. Dağınık yerleşmeler Türkiye'de daha çok Karadeniz kıyı kuşağında dağ yamaçlarındaki kırsal kesimlerde görülür.	Hatırlıyorum 2 Puan ☐ Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐ Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

Hatırlıyor muyum?

8 Dünya üzerinde akarsu, yol vb. hat boyunca çizgisel uzanan birçok yerleşme alanı bulunur. Bazı köylerde ise okul, cami ve meskenlerin bir arada olduğu köy meydanlarının etrafında gelişen toplu yerleşmeler dairesel dokuludur.

Hatırlıyorum 2 Puan ☐
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

9 İnsanların barınma ve ekonomik faaliyetlerini sürdürme amaçlı yaptıkları meskenler, yerleşme alanlarına göre farklılık göstermektedir. Kırsal yerleşmelerde mesken yapımında kullanılan malzeme çevredeki doğal ortam koşullarına göre ahşap, taş, toprak vb. olabilmektedir.

Hatırlıyorum 2 Puan ☐
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

10 Kır ve şehir yerleşmesi ayrımında nüfus miktarı, ekonomik faaliyet türü ve idari yapı gibi ölçütler kullanılır. Yerleşmeler zaman içinde değişebilir. Kır yerleşmesi durumundaki bir yerde madencilik, sanayi, ticaret, turizm gibi faaliyetlerin etkisiyle iş imkânlarının artması; bu yerin büyümesine neden olur. Göçlerle nüfusu giderek artan bu tip kır yerleşmeleri, zamanla şehir yerleşmesine dönüşebilir.

Hatırlıyorum 2 Puan ☐
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

11 Kır yerleşmeleri büyüklüğüne göre üçe ayrılır. Bunlar; kasabalar, köyler ve köy altı yerleşmeleridir. Kasabalar, nüfusu genellikle 2.000'den fazla 20.000'den az olan; temel geçim kaynakları tarım, hayvancılık, küçük çaplı sanayi ve ticaret olan yerleşmelerdir.

Hatırlıyorum 2 Puan ☐
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

12 Türkiye'de yerleşmelerin dağılışını birtakım doğal ve beşerî faktörler belirler. Yeryüzünde yerleşmelerin dağılışı dengeli olmadığı gibi Türkiye'de de dengeli değildir. Türkiye'de kıyıdan iç kesimlere ve batıdan doğuya gidildikçe yerleşmelerin sıklığı genellikle azalır.

Hatırlıyorum 2 Puan ☐
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

13 İstanbul, İzmir, Bursa gibi ekonomik faaliyetlerin geliştiği şehirler; yerleşmenin sık olduğu alanlardır. Hakkâri, Ardahan gibi ekonomik faaliyetlerin kısıtlı olduğu şehirler; yerleşmenin seyrek olduğu alanlardır. Bir köy olan Batman, burada petrol bulunması ve petrol rafinerisi kurulması sonucunda büyüyerek il olmuştur. Elâzığ'ın Maden ilçesindeki bakır işletmesinin kapanması, yerleşimi olumsuz etkilemiştir.

Hatırlıyorum 2 Puan ☐
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

14 Tarihî çağlarda kurulmuş; savaş, deprem gibi faktörlerle yerleşmelerin üst üste yıkıldığı alanda yerleşmelerin tekrar kurulmasıyla oluşmuş; tepe biçimindeki eski yerleşim alanlarına höyük denir. Türkiye'de ilk yerleşim yerlerine Çatalhöyük, Alacahöyük ve Göbeklitepe örnek verilebilir.

Hatırlıyorum 2 Puan ☐
Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

Hatırlıyor muyum?

15 Türkiye'de devletin kamu hizmetlerini her yere götürebilmesi, vatandaşların iş ve işlemlerinin daha hızlı ve düzenli yapılabilmesi amacıyla bazı idari fonksiyonlara sahip birimler oluşturulmuştur. Bu idari birimler, merkezi yönetim ve yerel (mahallî) yönetim birimleri olarak ikiye ayrılır.

- Hatırlıyorum 2 Puan ☐
- Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
- Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

16 Türkiye'de il ve ilçe gibi merkezi yönetim birimlerinden başka yerel yönetim birimleri de bulunur. Yerel yönetimler, 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre yerel yönetimler, yerleşim yerinde yaşayan seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan yönetim birimleridir.

- Hatırlıyorum 2 Puan ☐
- Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
- Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

17 Türkiye'de iki tür belediye vardır. Bunlar belediye ve büyükşehir belediyesidir. Belediyeler; il, ilçe ve belde belediyeleri olarak kademelidir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur.

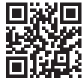
- Hatırlıyorum 2 Puan ☐
- Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
- Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

18 Köyler; cami, okul, otlak gibi alanların olduğu; nüfusun 2.000'in altında olduğu; toplu ve dağınık evlerde oturulan küçük idari birimlerdir. En küçük yerel yönetim birimi olan köylerde yönetimin başında seçimle görev alan muhtar bulunur.

- Hatırlıyorum 2 Puan ☐
- Kısmen Hatırlıyorum 1 Puan ☐
- Hatırlamıyorum 0 Puan ☐

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN	PUAN	PUAN	TOPLAM PUANINIZ
0 - 22	23 - 27	28 - 36	
KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ	ÇALIŞMALISINIZ	ÇOK İYİ	

1-2-3-4. maddelerin konu özeti

5-6-7-8-9-10-11. maddelerin konu özeti

12-13-14-15-16-17-18. maddelerin konu özeti

Eşleştirme

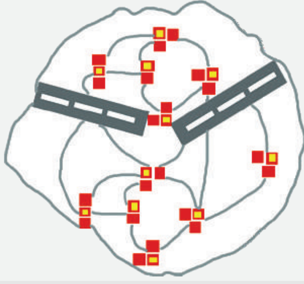
Aşağıda verilen yerleşmeleri şematize eden görseller ve fotografları numaralandırılarak verilen yerleşme doku ve tipleriyle en uygun şekilde eşleştiriniz.

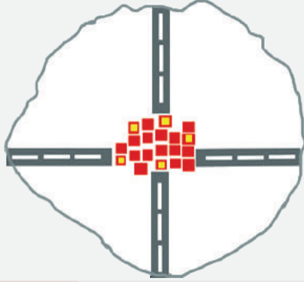
1 Dairesel Yerleşme

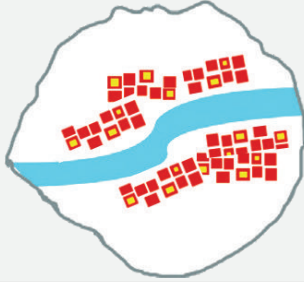
2 Çizgisel Yerleşme

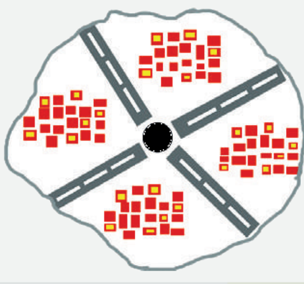
3 Dağınık Yerleşme

4 Toplu Yerleşme

A

B

C

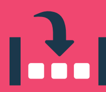
Ç

 a

 b

 c

 ç

Boşluk Doldurma

Aşağıdaki kelimeleri verilen ifadelerdeki boşluklara doğru olarak yazınız.

Dağlık	Dairesel	Ormanlık	Taşra	Ulaşım
Kır	Metropol	Toplu	Verimli	Olumsuz
Göç	Kuzey	Kutup	Dağınık	Akarsu
	Ekvator	Yerleşme	Çizgisel	

1. Şehirlerde iş imkânlarının artması ve daha iyi hayat koşullarının sunulması, kırsal kesimlerden şehirlere doğru göçleri artırmış ve .... denilen kentlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.
2. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerine uygun olan .... toprakların bulunduğu alanlar, tarih boyunca yerleşme alanı olarak tercih edilmiştir.
3. Kuruldukları alan üzerinde evlerin dağılış düzenine veya yerleşmelerin genel dış görünümüne .... dokusu denir.
4. Soğuk iklimin hüküm sürdüğü .... bölgelerinde yerleşmeler seyrektir.
5. Türkiye'de yüksek kesimlerde sıcaklığın düşük olması, yerleşmeyi .... etkilemiştir.
6. Genellikle geniş bir düzlüğün ortasında yer alan yerleşmeler şekilsel özelliğine göre .... yerleşmelerdir.
7. Su kaynaklarının sınırlı ve yetersiz, engebenin az olduğu kurak ve yarı kurak iklim bölgelerindeki kırsal alanlarda .... yerleşmeler görülür.
8. Günümüzde mevcut tüm il ve ilçeler merkezi yönetimin .... teşkilatını oluşturur.
9. Yeryüzündeki yerleşmelerin büyük kısmı .... Yarım Küre'de bulunmaktadır.
10. Himalayalar ve Alpler gibi dünyanın .... alanlarında yerleşmeler sınırlıdır.
11. İlk yerleşmeler ve medeniyetler genellikle .... kenarında kurulmuştur.
12. Bitki örtüsünün çok gür olduğu sık .... alanlar yerleşme için elverişli değildir.
13. İnsanların dünya üzerinde çok geniş alanlara dağılması ve yerleşmesi .... ile gerçekleşmiştir.
14. .... yerleşmeleri; tarım, hayvancılık, ormancılık gibi ekonomik faaliyetlerin ön planda olduğu küçük yerleşmelerdir.
15. Deniz kıyısı, akarsu vadisi ve yol boyunca uzanan yerleşmeler .... yerleşmelerdir.
16. Geçmişten günümüze kadar .... olanaklarının uygun olduğu alanlar erişilebilirliği fazla olduğu için yerleşme yeri olarak daha fazla tercih edilmiştir.
17. Su kaynaklarının ve yağışın fazla, yer şekillerinin engebeli, tarım arazisinin az ve parçalı olduğu bölgelerde .... kır yerleşmeleri görülür.
18. Sıcak, nemli ve çok yağışlı .... çevresinde; yağışın yetersiz, sıcaklığın fazla olduğu çöllerde yerleşmeler seyrektir.

Çoktan Seçmeli

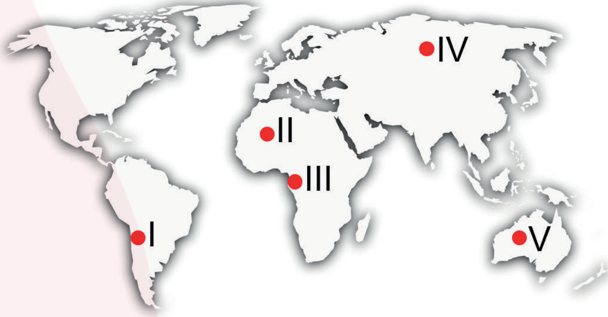
Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Şehir yerleşmeleri fonksiyonlarına göre çeşitli gruplara ayrılır. Bazı şehirlerin ortaya çıkmasında yer altı kaynakları, iklim, su kaynakları, hayvancılık gibi etkenlerin etkisi daha fazladır.

Buna göre aşağıdaki şehir türlerinden hangisinin ortaya çıkışında doğal coğrafi faktörlerin etkisi diğerlerine göre daha azdır?

A) Tarım Şehirleri
B) Maden Şehirleri
C) Turizm Şehirleri
D) İdari Şehirler
E) Liman Şehirleri

2. Aşağıdaki haritada yerleşmenin kısıtlı olduğu beş farklı yer verilmiştir.

Bu yerlerin hangisinde yerleşmelerin kısıtlı olmasında yer şekillerinin etkisi daha fazladır?

A) I
B) II
C) III
D) IV
E) V

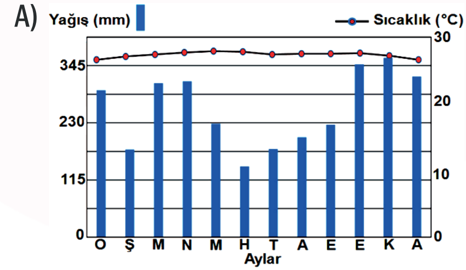
3. Yerleşmelerin dağılışında iklim, yer şekilleri ve toprak yapısı etkili olan unsurlar arasındadır. Bu üç etkenin de aynı alanda elverişli olması o alanın yerleşim yeri olarak seçilmesini kolaylaştırır.

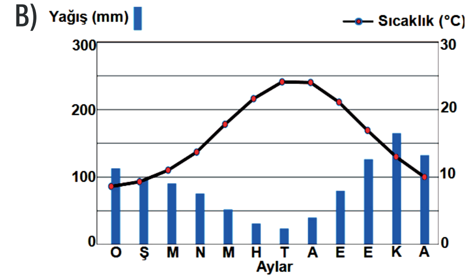
Buna göre aşağıdakilerden hangisi iklim koşulları elverişli olmasına rağmen diğer faktörlerin uygun olmaması ile nüfus ve yerleşmelerin seyrek olduğu alanlar arasında gösterilemez?

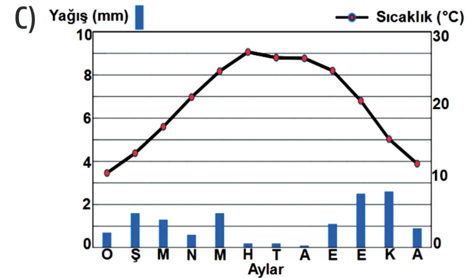
A) Yıldız Dağları
B) Teke Platosu
C) Güney Marmara kıyıları
D) Biga Yarımadası
E) Menteşe Yöresi

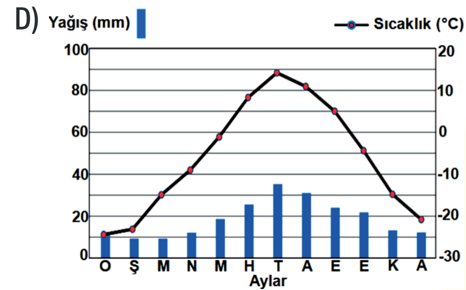
4. Özellikle kırsal alanlarda mesken malzemesi seçiminde doğal faktörlerin etkisi ön plandadır. Doğanın kolaylıkla bulunan ham madde ile meskenler inşa edilir.

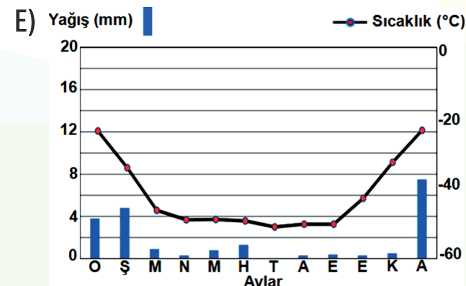
Buna göre aşağıda yağış ve sıcaklık grafikleri verilen merkezlerin hagisinin kırsal alanlarında yerleşmelerde yapı malzemesi olarak ahşap daha fazla kullanılır?

A)

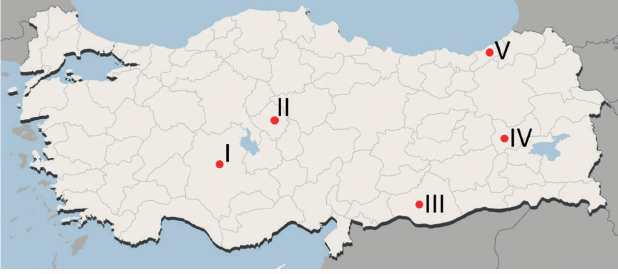
B)

C)

D)

E)

5. Kuruldukları alan üzerinde evlerin dağılış düzenine veya yerleşmelerin genel dış görünümüne yerleşme dokusu denir. Yerleşmeler dokularına göre toplu ve dağınıktır.

Coğrafi koşulları düşünüldüğünde haritada verilen merkezlerin hangisinde dağınık yerleşmelerin daha fazla görülmesi beklenir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Aşağıda Türkiye'de kırsal yerleşmelere ait bilgiler verilmiştir.

I. Nüfusun 2.000'in altında olduğu, insanların genellikle tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle geçimini sağladığı, toplu veya dağınık yerleşmelerdir.

II. Nüfusu genellikle 2.000'den fazla 20.000'den az olan; temel geçim kaynakları tarım, hayvancılık, küçük çaplı sanayi ve ticaret olan yerleşmelerdir.

III. Yıl boyunca konaklama süresine göre bir kısmı devamlı (mahalle, divan, mezra, çiftlik), bir kısmı ise geçici (yayla, kom, oba, ağıl, dam, bağ evi) yerleşmelerdir.

Özellikleri verilen kırsal yerleşmelerin doğru eşleştirmesi aşağıdakilerden hangisinde yapılmıştır?

	I	II	III
A)	Köy	Kasaba	Köy Altı
B)	Köy	Köy Altı	Kasaba
C)	Köy Altı	Kasaba	Köy
D)	Köy Altı	Köy	Kasaba
E)	Kasaba	Köy Altı	Köy

7. Kırsal alanlarda konutların inşa edilme şeklini inceleyen bir araştırmacı Norveç'te meskenlerin çatılarının çok dik yapıldığını, Mısır'da ise çatısız düz dam yapıldığını gözlemlemiştir.

Bu durumun temel nedeni, iki ülkede aşağıdakilerden hangisinin farklı olması ile açıklanabilir?

A) Yer şekilleri
B) Yüz ölçümleri
C) İklim özellikleri
D) Su potansiyelleri
E) Yer altı kaynakları

8. Aşağıda Türkiye'de ilk yerleşim yerlerine ait görsel ve bilgiler verilmiştir.

I. Konya'nın Çumra ilçesi sınırları içerisindedir. İki tepe arasında olması ismini belirlemiştir. 9.000 yıllık bir geçmişe dayandığı tahmin edilmektedir. Yerleşim alanında üst üste inşa edilmiş binalar yapay bir tepe oluşturur.

II. Çorum ili sınırları içerisindedir. Höyük alanı Hititlerden kalma Eski Çağ yerleşkesidir. Hititlerin dinî ve siyasi merkezidir. Bulunduğu alanın tarım faaliyetine uygun olması, kuruluşundaki en önemli faktördür.

III. Şanlıurfa'nın 20 km kuzeydoğusundadır. Tarihi MÖ 10. yüzyıla dayanır. Etrafında herhangi bir yerleşim bulunmayan bir ibadet yeridir.

Verilen ilk yerleşim yerlerinin doğru eşleştirmesi sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

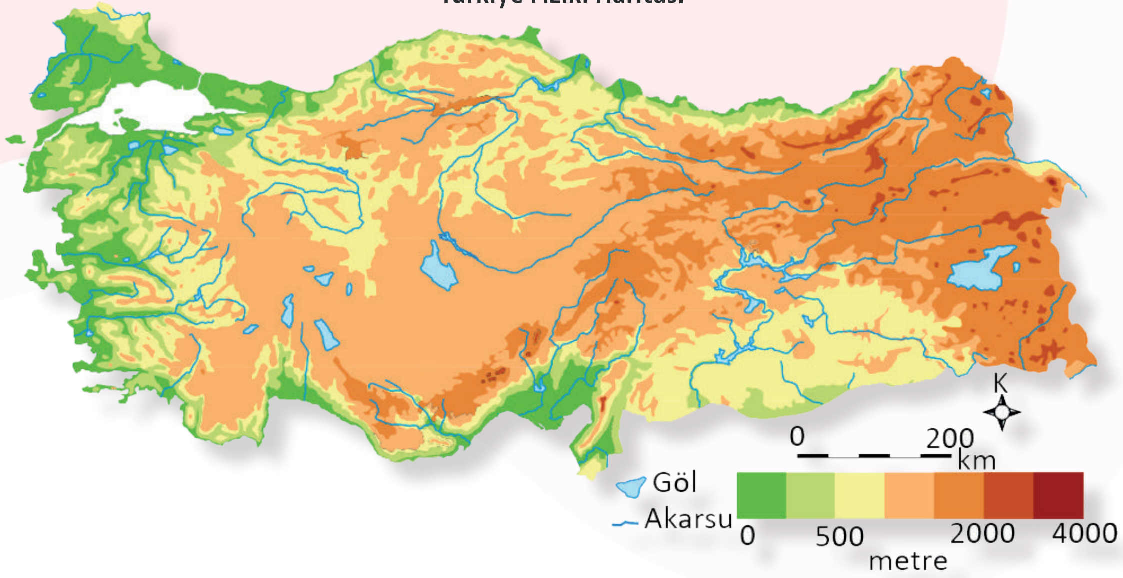
	I	II	III
A)	Çatalhöyük	Göbeklitepe	Alacahöyük
B)	Çatalhöyük	Alacahöyük	Göbeklitepe
C)	Alacahöyük	Gökeklitepe	Çatalhöyük
D)	Alacahöyük	Çatalhöyük	Göbeklitepe
E)	Göbeklitepe	Alacahöyük	Çatalhöyük

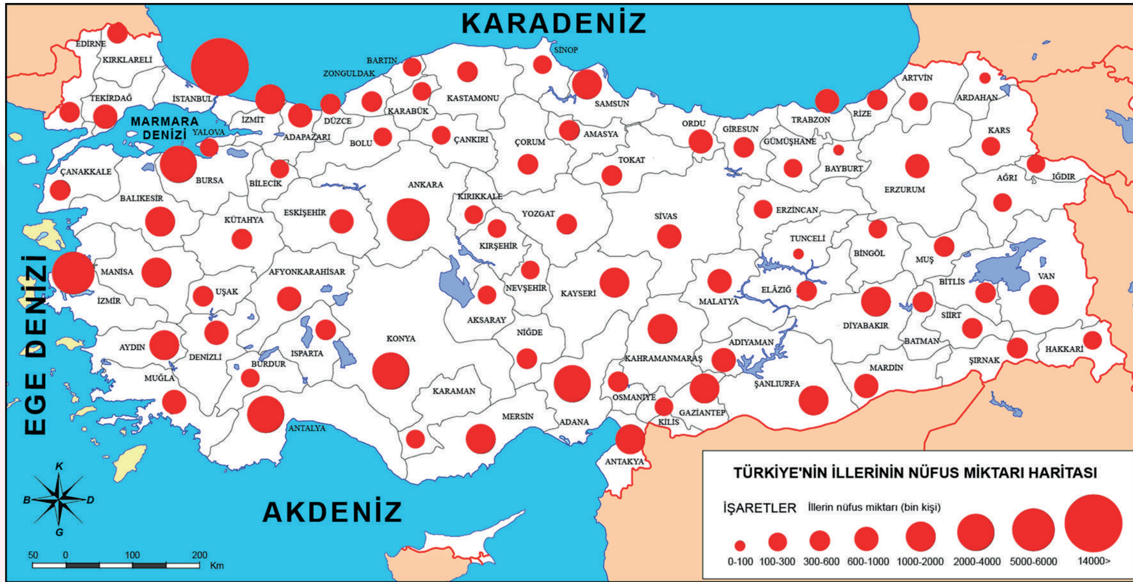
Açık Uçlu Sorular

Haritaları inceleyerek soruları cevaplayınız.

Türkiye Fizikî Haritası

Türkiye İllere Göre Nüfus Miktarı Haritası

Türkiye'deki Tarihî Yerleşim Yerleri Haritası

1. İnsanların yerleşim yeri seçiminde etkili olan temel unsurları yazınız.

....
....
....
....
....

2. Türkiye'deki tarihi yerleşim merkezleri ile günümüzdeki yoğun nüfuslu alanlar arasındaki benzerliği açıklayınız.

....
....
....
....
....

3. Benzer coğrafi özelliklere sahip olmalarına rağmen Çanakkale ve İstanbul kentlerinin nüfus miktarlarındaki farkın temel sebeplerini yazınız.

....
....
....
....
....

4. Aşağıda verilen alanlarda yerleşmelerin sınırlı olmasının nedenlerini tabloya yazınız.

Alan	Yerleşmelerin Sınırlı Olmasının Nedenleri
Erzurum-Kars Platosu	
Taşeli Platosu	
Tuz Gölü çevresi	
Yıldız Dağları	
Bayburt	

Türkiye'de yer alan bazı yerleşim birimlerinin idari yapısıyla ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir. Yerleşim yerlerinin özelliklerinden hareketle soruları yanıtlayınız.

Hereke: 2012 yılına kadar 7 mahalleden oluşan bir kasabaydı. 2012 yılında çıkarılan büyükşehir yasası ile büyükşehirlerde kasaba yerleşimleri kaldırılmıştır. Bu yüzden Hereke, Kocaeli'nin Körfez ilçesine bağlı bir mahalleye dönüştürülmüştür.
Cumhuriyet Köyü: İstanbul Beykoz ilçesine bağlı bir köy iken 2012 yılında çıkarılan büyükşehir yasasıyla büyükşehirlerdeki köy yerleşmelerinin mahallelere dönüştürülmesinden dolayı Cumhuriyet köyü de Beykoz'a ait bir mahalle hâline gelmiştir.
Gümüşhane: 2021 yılına göre 150.119 nüfusa sahip olan Gümüşhane, 5 ilçe ve il merkezinden oluşmaktadır. Gümüşhane il sınırları içerisinde merkez ve ilçelere bağlı toplam 8 kasaba, 77 mahalle ve 318 köy bulunmaktadır. İl genel idaresinin başında vali yer alır. İlçelerde ise valinin hiyerarşik denetimi altında olan kaymakamlardır. Mahalle ve köyler ise seçimle iş başına gelen muhtarlar tarafından idare edilmektedir. Gümüşhane'de yer alan yerel (mahallî) yönetim birimleri ise şunlardır: İl genelinin yerel yönetiminden il özel idaresi (başında vali bulunur) sorumludur. Merkezde il belediyesi yer alır. İl belediyesinin hizmet alanı sadece il merkezidir. İlçelerin ise yerel yönetimini ilçe belediyeleri sağlar. Kasabaların kendilerine ait belde belediyeleri yer almaktadır. Mahalle ve köylerin yerel yöneticileri ise muhtarlardır.
Eskişehir: Nüfusu 2021 yılına göre 898.369'dur ve ekonomik gelişmişlik düzeyine göre büyükşehir statüsüne sahip olan 30 ilden biridir. İl sınırları içerisinde 14 ilçe ve bu ilçelere ait mahalleler yer almaktadır ve diğer büyükşehir olan iller gibi Eskişehir'de de kasaba ve köy idari birimleri yoktur. Eskişehir'de il genel idaresinin başında 81 ilde olduğu gibi vali yer alır. İdari yönetici ilçelerde kaymakam ve mahallerde ise muhtarlardır. İlde yer alan yerel (mahallî) yönetim birimleri ise şunlardır: Eskişehir'de bir büyükşehir il belediyesi yer alır ve bu belediyenin hizmet alanı tüm Eskişehir il sınırılarıdır. Ayrıca her ilçede bir büyükşehir ilçe belediyesi yer almaktadır. Mahalleler de ise muhtarlar yerel yönetimin başındadır.

1. 2012 yılında çıkarılan büyükşehir yasasıyla idari birimlerde hangi değişiklikler meydan gelmiştir?

....
....
....
....
....

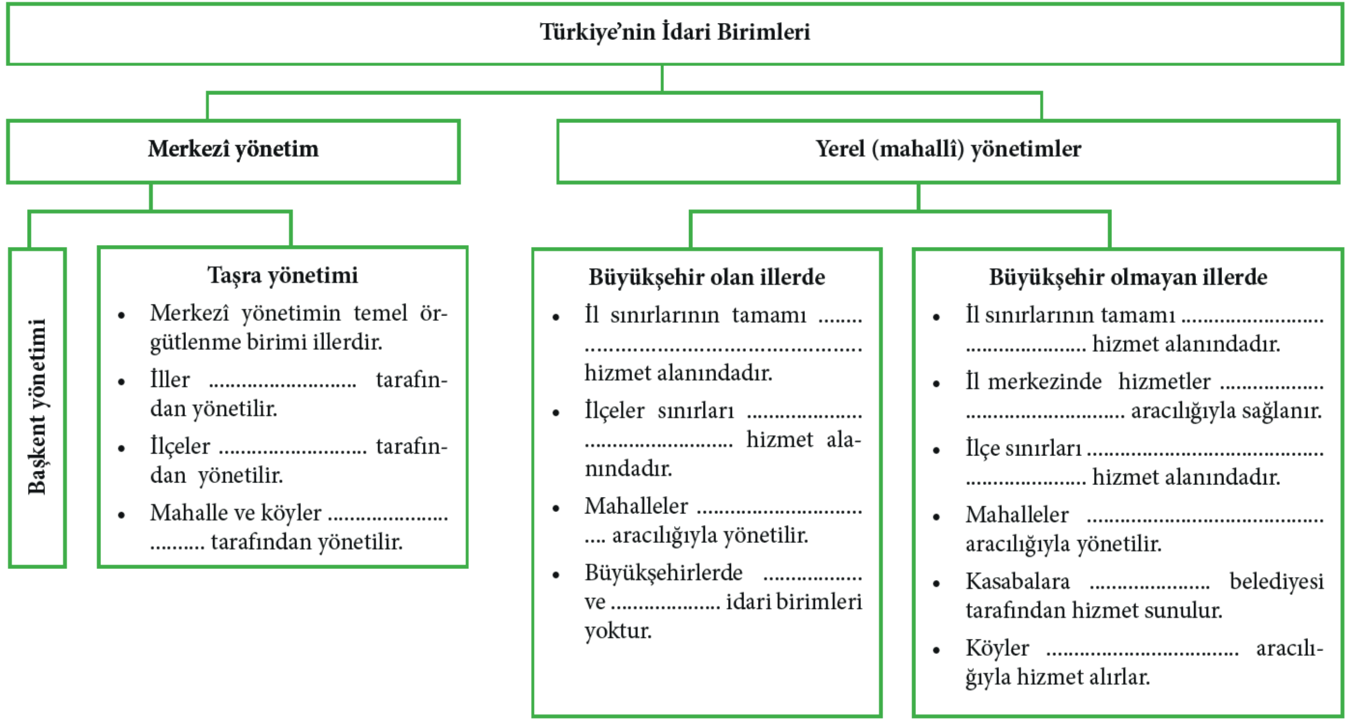
2. Büyükşehir belediyesine sahip iller ile diğer iller arasındaki farklar nelerdir?

....
....
....
....
....

3. Metinde verilen örneklerden yola çıkarak aşağıdakilerden hangisi veya hangilerine ulaşılabilir? İşaretleyiniz.

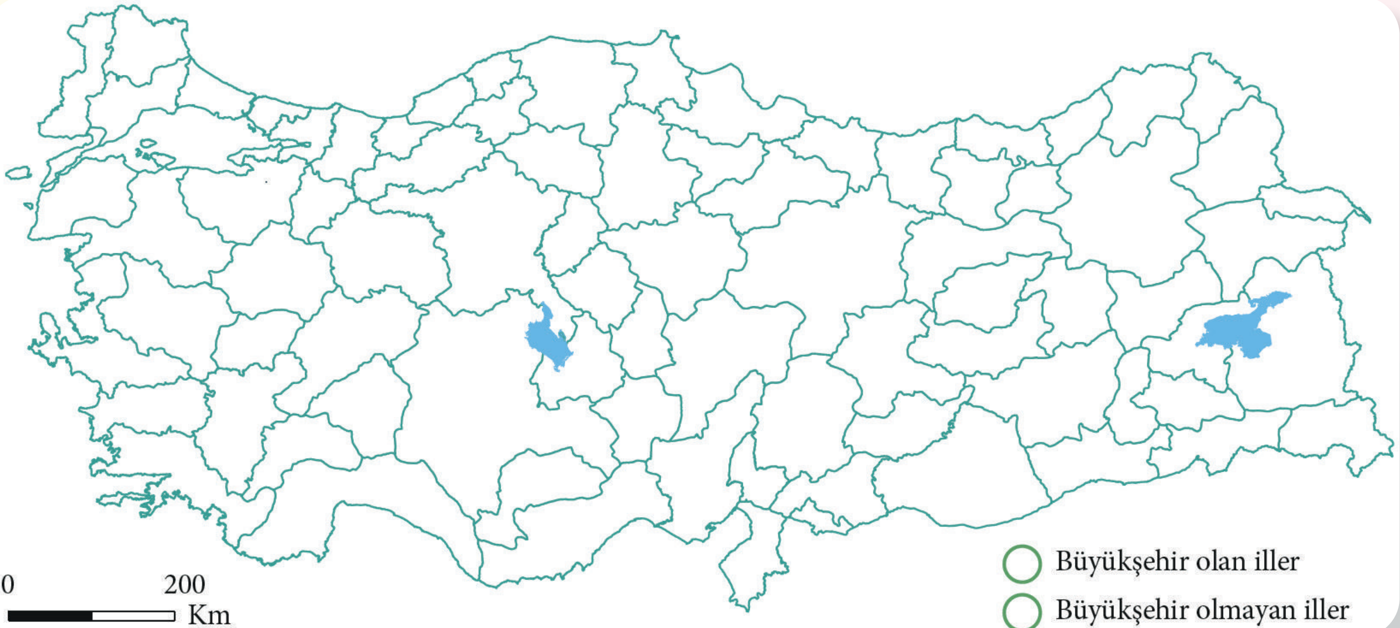
- ☐ Eskişehir'de köy yerleşmesi yoktur.
- ☐ Kocaeli büyükşehirdir.
- ☐ Gümüşhane'de mahalle yoktur.
- ☐ İller en büyük idari yerleşmelerdir.
- ☐ 2012 yılından sonra köy sayısı artmıştır.
- ☐ Mahalleler en küçük idari birimlerdir.

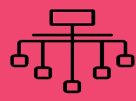
4. **Devletin kamu hizmetlerini her yere götürebilmesi için bazı idari fonksiyonlara sahip birimler oluşturulmuştur. Bu birimler merkezî yönetim ve yerel (mahallî) yönetim birimleridir. 1982 Anayasası'na göre iller hem merkezî yönetimin taşra örgütüdür hem de yerel yönetim birimidir. Aşağıda yer alan Türkiye'nin idari birimleri şemasını yandaki sayfada verilen metinden yararlanarak doldurunuz.**

5. **Aşağıdaki haritayı verilen yönergeye göre doldurunuz.**

• Türkiye'de toplam nüfusu 750.000'den fazla olan iller büyükşehir belediyesi statüsündedir. Türkiye'de 81 ilden 30'u büyükşehir belediyesine sahiptir.
• Türkiye İstatistik Kurumu'nun genel ağ bağlantısından (*http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist*) illere ait nüfus miktarlarına bakarak büyükşehir olan illeri farklı renklere boyayınız.

Sınıflandırma

Aşağıdaki verilen yerleşme yerinin seçiminde ve yerleşmelerin gelişiminde etkili olan doğal ve beşerî faktörleri şemaya yazınız.

İklim	Ekonomik faaliyetler	Bilim ve teknolojideki gelişmeler	Yer şekilleri	Kara ve denizlerin dağılışı
Su kaynakları	Ulaşım olanakları	Bitki örtüsü	Toprak yapısı	Göçler

YERLEŞMELERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

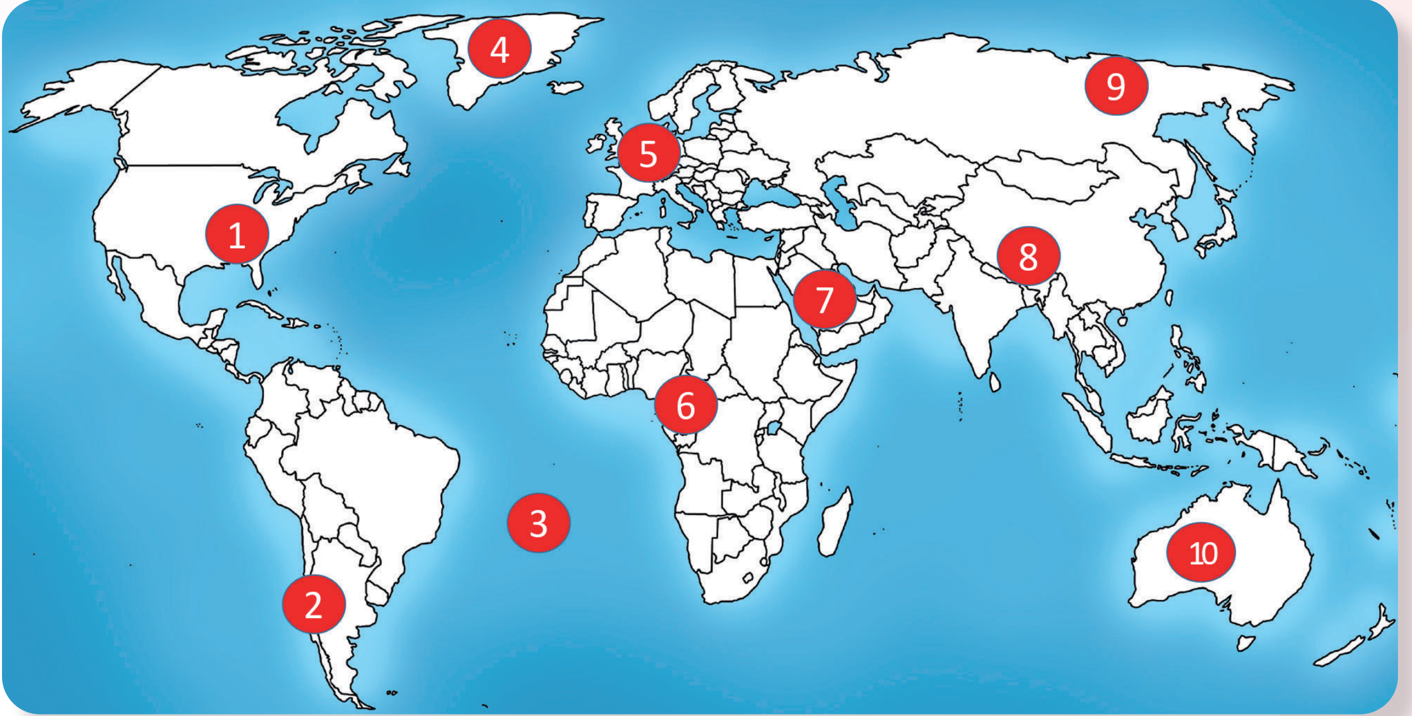
Doğal Faktörler

Beşerî Faktörler

Haritayı Kullan

Aşağıdaki haritada numaralandırılan yerlerin, yerleşmeye uygunluğunu ve temel nedenlerini tabloya yazınız.

	ALANIN ADI	YERLEŞMEYE UYGUNLUĞU (Uygun/Uygun Değil)	SEBEBİ
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

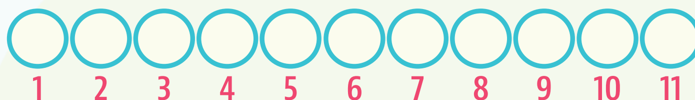
SOLDAN SAĞA

4. Düşük sıcaklık sebebiyle seyrek nüfuslanan bir alan
6. Kentlerdeki mesken malzemesi
9. İlk insanların beslenme yöntemi
10. Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet yapısı
13. Yükselti sebebi ile seyrek nüfuslanan bir alan
15. Adana'nın yoğun nüfus almasını sağlayan tarım alanı
16. Ormanlar sebebiyle seyrek nüfuslanan bir alan
18. Akarsu boyunda yerleşme olan bir şehrimiz
19. İnsan ve çevreyi inceleyen bilim
20. Yerleşim yeri seçimini belirleyen bir unsur

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Düz alanlarda daire şeklinde yerleşme dokusu
2. Nüfusu bir milyonu geçen kentlere verilen isim
3. Nüfusun dağılışını etkileyen fiziki bir faktör
5. Şehirlerin sayı ve nüfusunu artıran gelişme
7. En büyük yerel yönetim birimi
8. Deniz kıyısı, akarsu vadisi boyunca uzanan yerleşme dokusu
11. Kırsal ve kurak alanlardaki yerleşme dokusu
12. Konya'nın Çumra İlçesi'ndeki tarihi yerleşim alanı
14. İlk metropol
17. Yerleşik yaşama geçişi sağlayan unsur

ANAHTAR KELİME

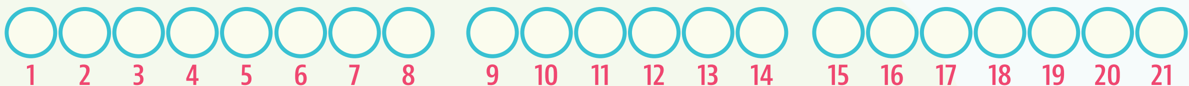

Kelime Avı

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden istenilen kelimeyi bulunuz. Numaralı kutulardaki harflerden anahtar kelimelere ulaşınız.

1.	Şanlıurfa	LÖBETEEKGPİ	9
2.	Yarımburgaz	AMAARĞ	13
3.	Turist	TİMRUZ	1
4.	Ganj	HNTİ	14
5.	Karadeniz	KNĞDIIA	18, 7
6.	Bilim	EİTNJOOKL	10, 19
7.	Karstik plato	LEİTŞA	4
8.	Buz	GOİL	3
9.	Yükselti	SARK	5
10.	Petrol	NMATAB	16
11.	Çöl	HSARA	17
12.	Kömür	NZOKUDLAG	21, 8
13.	İletişim	LAIŞMU	6
14.	Malatya	TEERANPALS	15, 20
15.	Orman	ŞAPHA	
16.	Konya	ÖKAÇTÜAYHL	2
17.	Jeomorfoloji	KRELYEİŞELRİ	11
18.	Antalya	İRAKAN	12

ANAHTAR KELİMELER

1 2 3 4 5 6 7 8   9 10 11 12 13 14   15 16 17 18 19 20 21

CEVAP ANAHTARI

EŞLEŞTİRME

1. Ç - c 2. C - a 3. A - b 4. B - ç

BOŞLUK DOLDURMA

1. Metropol	2. Verimli	3. Yerleşme	4. Kutup	5. Olumsuz	6. Dairesel
7. Toplu	8. Taşra	9. Kuzey	10. Dağlık	11. Akarsu	12. Ormanlık
13. Göç	14. Kır	15. Çizgisel	16. Ulaşım	17. Dağınık	18. Ekvator

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. D 2. A 3. C 4. A 5. E 6. A 7. C 8. B

AÇIK UÇLU SORULAR

1. Yerleşim yeri seçerken o alanın iklimine, yer şekillerine, su kaynaklarına, ulaşım olanaklarına, toprak yapısına, ekonomik imkânlarına vb. dikkat edilmektedir. Bu unsurların elverişli olduğu alanlar yerleşim yeri olarak seçilmektedir. İlk yerleşmelerde de günümüz yerleşmelerinde de benzer etkenler dikkat çekmektedir. Günümüzde teknolojinin gelişimi ile birlikte yerleşmeyi sınırlandırıcı etkenler geçmiş dönemlere göre daha da azaltılmıştır.
2. Günümüz yoğun nüfuslu alanlarına İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Konya doğuda ise Malatya, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Van gibi illeri örnek verebiliriz. İlk yerleşim alanları ise Yarımburgaz, İstanbul'da; Limantepe, İzmir'de; Öküzini ve Karain, Antalya'da; Çatalhöyük, Konya'da; Arslantepe, Malatya'da; Göbeklitepe, Şanlıurfa'da bulunmaktadır. Yani tarihteki yerleşim yerleri ile günümüz yoğun nüfuslu alanları paralellik göstermektedir. Bu paralelliği etkileyen unsurlar bu merkezlerin iklimi, ulaşım imkânları, yer şekilleri, toprak yapısı, su kaynaklarına erişimi gibi imkânlardır.
3. İstanbul ve Çanakkale kentlerinin benzer özelliklerini incelediğimizde; iklim koşullarının, yer şekillerinin, bir boğaza sahip olmalarının benzer olduğunu söyleyebiliriz. İstanbul'un çok yoğun nüfusa sahip olmasına sebep olan temel unsur göçlerdir. Kurulu olan sanayisi ve hizmet sektörü ile oluşturduğu iş olanakları İstanbul'a yoğun göçe neden olmaktadır. Sanayi ve hizmet sektörünün İstanbul'da toplanmasını sağlayan unsur da ulaşım olanaklarıdır. Çanakkale'de İstanbul ile benzer koşullar sahiptir fakat Çanakkale'nin Anadolu'ya olan hinterlandı dardır. Çünkü kent merkezinden itibaren güneye doğru uzanan dağlar ulaşımı zorlaştırmaktadır. Çanakkale'nin doğusunda bulunan Bursa ise bölgenin diğer bir çekim merkezidir. Yapımı tamamlanan 1915 Çanakkale Köprüsü bölgenin ulaşım olanaklarını geliştirecek ve bölgenin kalkınmasını hızlandıracaktır.
4.

Alan	Yerleşmelerin Sınırlı Olmasının Nedenleri
Erzurum Kars Platosu	Yer şekillerinin engebeli olması, karasal ve soğuk iklim şartları
Taşeli Platosu	Yer şekillerinin engebeli olması ve ulaşım imkânlarının kısıtlılığı
Tuz Gölü çevresi	Yağış azlığı, karasal ve kurak iklim şartları
Yıldız Dağları	Yer şekillerinin engebeli olması ve ulaşım imkânlarının kısıtlılığı
Bayburt	Yer şekillerinin engebeli olması ve ulaşım imkânlarının kısıtlılığı

BECERİ TEMELLİ

1. Büyükşehirlerde yer alan köy ve kasabalar mahallelere dönüştürülmüştür.

2. Büyükşehir belediyesine sahip olan illerde büyükşehir belediyesinin hizmet alanı tüm il sınırlarıdır. Büyükşehir statüsünde olmayan illerde il belediyesinin hizmet sınırı sadece il merkezidir. Ayrıca bu illerde köy ve kasaba yerleşmelerine rastlanırken büyükşehirlerde bu idari birimler kaldırılmıştır.

3.
- ☑ Eşkişehir'de köy yerleşmesi yoktur.
- ☑ Kocaeli büyükşehirdir.
- ☒ Gümüşhane'de mahalle yoktur.
- ☑ İller en büyük idari yerleşmelerdir.
- ☒ 2012 yılından sonra köy sayısı artmıştır.
- ☒ Mahalleler en küçük idari birimlerdir.

4.

Taşra yönetimi
- Merkezî yönetimin temel örgütlenme birimi illerdir.
- İller ..valiler... tarafından yönetilir.
- İlçeler ...kaymakamlar... tarafından yönetilir.
- Mahalle ve köyler ....muhtarlar..... tarafından yönetilir.

Büyükşehir olan illerde
- İl sınırlarının tamamı ......büyükşehir belediyesi..... hizmet alanındadır.
- İlçeler sınırları ...büyükşehir ilçe belediyesi.......... hizmet alanındadır.
- Mahalleler ....muhtarlar....... aracılığıyla yönetilir.
- Büyükşehirlerde ....köy... ve ....kasaba.... idari birimleri yoktur.

Büyükşehir olmayan illerde
- İl sınırlarının tamamı ...il özel idarelerinin.. hizmet alanındadır.
- İl merkezinde hizmetler .....il belediyeleri... aracılığıyla sağlanır.
- İlçe sınırları ....ilçe belediyeleri... hizmet alanındadır.
- Mahalleler ....muhtarlar......... aracılığıyla yönetilir.
- Kasabalara ...belde.... belediyesi tarafından hizmet sunulur.
- Köyler ....muhtarlar........ aracılığıyla hizmet alırlar.

5.

CEVAP ANAHTARI

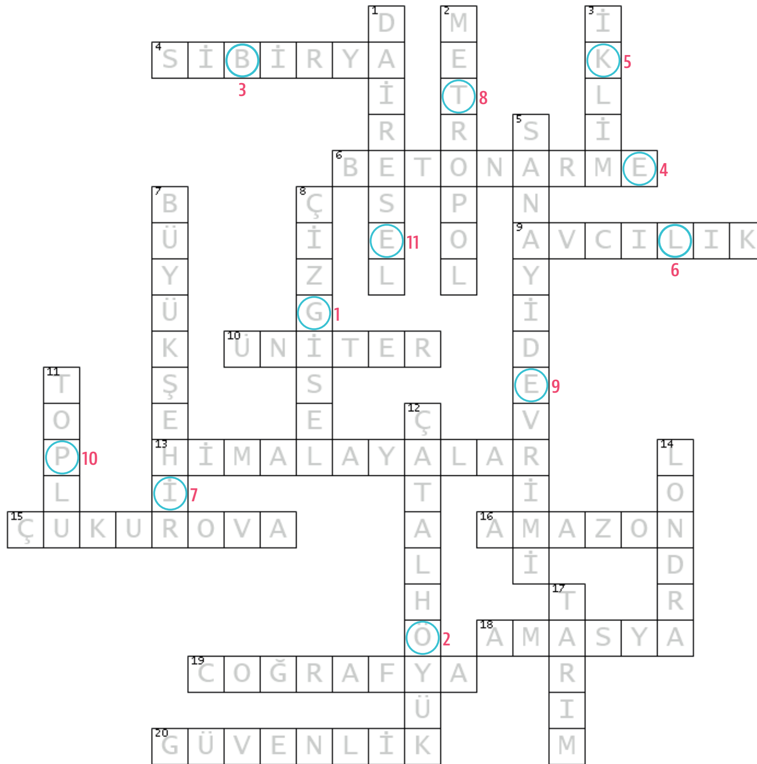
SINIFLANDIRMA

HARİTAYI KULLAN

	ALANIN ADI	YERLEŞMEYE UYGUNLUĞU	SEBEBİ
1	Kuzey Amerika Doğusu	Uygun	İklim, Yer Şekilleri ve Ekonomi
2	Güney Amerika Batısı	Uygun Değil	Engebe ve Yükselti
3	Atlas Okyanusu	Uygun Değil	Su Ortamı
4	Grönland	Uygun Değil	Düşük Sıcaklıklar
5	Batı Avrupa	Uygun	İklim, Yer Şekilleri ve Ekonomi
6	Kongo Havzası	Uygun Değil	Sık Bitki Örtüsü
7	Arap Yarımadası	Uygun Değil	Kuraklık
8	Himalayalar	Uygun Değil	Engebe ve Yükselti
9	Sibirya	Uygun Değil	Düşük Sıcaklıklar
10	Avustralya	Uygun Değil	Çöl İklimi

BİL - BUL - ÇÖZ

Anahtar Kelime: GÖBEKLİTEPE

KELİME AVI

1. Göbeklitepe
2. Mağara
3. Turizm
4. Hint
5. Dağınık
6. Teknoloji
7. Taşeli
8. İglo
9. Kars
10. Batman
11. Sahra
12. Zonguldak
13. Ulaşım
14. Arslantepe
15. Ahşap
16. Çatalhöyük
17. Yer şekilleri
18. Karain

Anahtar Kelimeler:
UYGARLIK BEŞİĞİ ANADOLU

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM MATERYAL

http://ogmmateryal.eba.gov.tr